

Rob Boudewijn is als Senior Fellow verbonden aan het Clingendael European Studies Programme

Quo Vadis Europa?

In maart van dit jaar kwam het Europees Parlement met een resolutie naar buiten betreffende de (verdere) uitbreiding van de Unie (A6-0025 2006 – rapporteur Blok). Naast een beschrijving van de voortgang die (potentiële) kandidaat-lidstaten hebben gemaakt op weg naar het EU-lidmaatschap, bevat het een perfecte illustratie van de tijdgeest: de huidige verwarring over de toekomst van de Europese Unie is in de resolutie pregnant aanwezig. Quo Vadis Europa?

‘Waarheen Europa’, zo blijkt duidelijk uit het document, bevat twee actuele vragen. De eerste vraag betreft de politiek-bestuurlijke (institutionele) toekomst, de tweede vraag gaat over ‘de grenzen van Europa’. De antwoorden op beide vragen zijn tot zeer recent altijd ontweken. In de Verdragen van Rome die de EEG, nu EU, en Euratom voortbrachten, wordt met geen enkel woord gerept over de ‘Finalité’, het einddoel, in institutionele en geografische zin, van het integratieproject.

De resolutie benadrukt dat “de Europese landen die nog geen lid zijn van de EU, een perspectief op toenadering tot de Unie moet worden geboden.” Dit zou dan moeten bestaan uit een “nauwe multilaterale band met de EU.” Deze resolutie lijkt volstrekt overbodig, aangezien de Europese Commissie reeds in 2003 (‘Wider Europe’) en in 2004 (‘Towards an European Neighbourhood Policy: ENP’) haar strategie ten aanzien van de verdere uitbreiding van de Unie heeft ontvouwd. Het ENP, dat nu geïmplementeerd wordt, voorziet in een “ring of friends” rondom de buitengrenzen van de Unie, die vrijwel volledig kunnen participeren in de verworvenheden van de Unie, maar waarbij (volwaardig) lidmaatschap nadrukkelijk is uitgesloten. In de resolutie staat verder dat “landen waarvan het perspectief op lidmaatschap erkend is” lid moeten kunnen worden. Kortom: Bulgarije, Roemenië, de hele Balkan en Turkije wél en landen als de Oekraïne, Moldavië en, hoe ondenkbaar nu ook, Wit-Rusland niet. Zeker in de Oekraïne, een land waarvan het buiten kijf staat dat het tot Europa behoort, werd na de Oranjerevolutie menig wenkbrauw gefronst toen het geboden perspectief hooguit uit het ENP bleek te bestaan. Dit terwijl in het Constitutioneel verdrag uitdrukkelijk staat dat alle landen met een Europese identiteit toe kunnen treden tot de Unie. Dit impliceert dat “Europa” en de “EU” dus nooit synoniem kunnen worden en in deze zin vormt het ENP een schaamlap voor een inherente zwakte van de Unie.

De formulering “nauwe multilaterale band met de EU” die reeds haar pendant kent in het ENP, geeft deze zwakte aan. De resolutie meldt dat de Unie haar capaciteit tot het opnemen van nieuwe landen eerst dient te versterken. Iedere uitbreidingsgolf is altijd gevolgd door een herziening van de Verdragen om de Unie (institutioneel) bestuurbaar te houden: het principe van verbreding en verdieping. Na tweemaal Nee tegen het Constitutioneel Verdrag is de verdieping voorlopig tot stilstand gekomen. De absorptiecapaciteit van de huidige Unie lijkt (voorlopig) bereikt, waardoor de opname van nieuwe lidstaten onmogelijk is, ook al behoren ze overduidelijk tot het Europese continent. Het ENP dus als “goedmakertje” voor de institutionele crisis van de Unie: geografisch en institutioneel lijkt het project pas op de plaats te maken en deze resolutie is daar de uiting van.

Kortom: deze resolutie is mosterd na de maaltijd.